Pecyn Addysg Amgueddfa Forwrol Llŷn

Y Gronfa Datblygu Cynaliadwy AHNE Llŷn
The Llŷn AONB Sustainable Development Fund
Llywodraeth Cymru Welsh Government
Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum
heritage treftadaeth
LOTTERY FUNDED ARIENNIR GAN Y LOTERI

https://llyn-maritime-museum.co.uk/adnoddau-i-ysgolion.html

Rhan 1:
Yr Amgueddfa

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Beth yw Amgueddfa?

gwybod	G
eisiau gwybod	E
wedi dysgu	D

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Beth yw Amgueddfa?

Mae gan yr Amgueddfa Swyddog Treftadaeth yn gweithio yno.

Meddyliwch am gwestiynau i holi'r Swyddog am yr Amgueddfa

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Beth yw Amgueddfa?

Mae Swyddog Treftadaeth yn gweithio yn yr Amgueddfa.

Beth?

Pryd?

Meddyliwch am gwestiynauu i holi’r Swyddog am yr Amgueddfa

Faint?

Pwy?

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Beth yw Amgueddfa?

Pwy sy'n mynd i Amgueddfa?

Beth sydd i'w wneud mewn Amgueddfa?

Enwch gwahanol Amguedd<u>feydd</u>

Ydych chi wedi bod mewn Amgueddfa erioed? Rhestrwch pa rai!

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Beth yw Amgueddfa?

Ewch ar wefan Amgueddfa Forwrol Llŷn; enwch 3 pheth sydd i'w wneud yno www.llyn-maritime-museum.co.uk
1.
2.
3.

Pwy sy'n mynd i Amgueddfa Forwrol Llŷn? copiwch 2 lun oddi ar y wefan yma	

Edrychwch ar wefan www.dayoutwiththekids.co.uk → Gwynedd Rhestrwch Amgueddfeydd eraill sydd yng Ngwynedd

Adeilad yr Amgueddfa?

Edrychwch ar lun adeilad Amgueddfa Forwrol Llŷn

1. Sut ffenestri sydd gan yr adeilad?

2. Beth sydd ar dô yr adeilad?

3. Beth sydd o amgylch yr adeilad?

4. Beth ydych chi'n ei feddwl oedd yr Amgueddfa ers talwm?

5. Pa mor hen ydych chi'n meddwl ydi adeilad yr Amgueddfa?

6. Pa gliwiau sy'n eich helpu chi i feddwl faint ydi oed adeilad yr Amgueddfa?

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Beth mae pobl yn wneud yn yr Amgueddfa?

Berfau	Defnyddiwch y berfau cryno yma i esbonio mewn brawddeg beth mae pobl yn ei wneud mewn Amgueddfa
cyfri	Cyfrodd Twm dri angor tu allan i'r Amgueddfa.
dysgu	
darllen	
edrych	
ymchwilio	
gwrando	
datrys	

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Geiriau Amgueddfa

Cyfatebwch y geiriau â'r disgrifiad

arteffact	Pobl sy'n mynd i'r Amgueddfa.
ymwelwyr	Hen wrthrych (peth) yw hwn.
tystiolaeth	Hen lun camera neu ddarlun.
arddangosfa	Rhywbeth sy'n profi fod rhywbeth wedi digwydd e.e. dyddiadur
dogfen	Gwybodaeth am rywbeth ar wal neu mewn cwpwrdd gwydr.
mapiau	Hen ddarn o ysgrifen e.e. llythyr
lluniau	Hen gynllun o rywle.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Geiriau Amgueddfa

Esboniwch ystyr y geiriau yn y bocs gwag

arteffact	
ymwelwyr	
tystiolaeth	
arddangosfa	
dogfen	
mapiau	
lluniau	

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Geiriau Amgueddfa

Cyfatebwch y geiriau â'r lluniau

ymwelwyr

arddangosfa

dogfen

arteffact

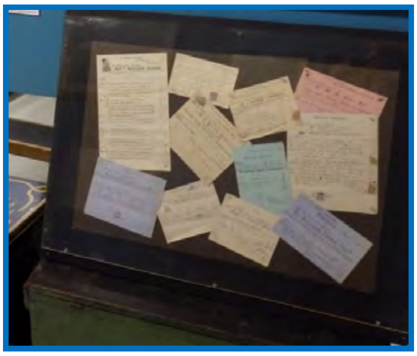

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Geiriau Amgueddfa

Cyfatebwch y geiriau â'r lluniau ac ysgrifennwch frawddeg fach i esbonio ystyr y gair

ymwelwyr

arddangosfa

dogfen

arteffact

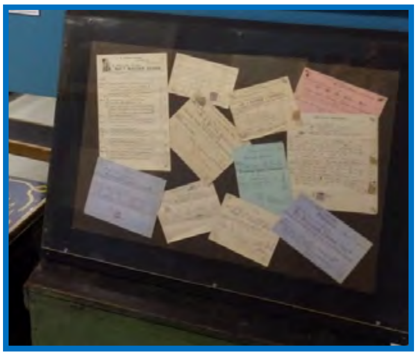

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

y fynwent

Ewch i'r fynwent efo'r daflen, clipfwrdd a phensil

Nodwch ddyddiadau'r beddi

dyddiad ar y garreg fedd	siart tali	nifer
1950- 2020		
1900-1949		
1850-1899		
1800-1849		
1750-1799		
1701-1749		
Cyn 1700		

Defnyddiwch j2data ar HWB i gofnodi'r data mewn graff

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

y fynwent

Ewch i'r fynwent efo'r daflen, clipfwrdd a phensil

Nodwch ar y daflen enwau pobl a chartrefi sydd ar y cerrig beddi

Oes ambell fedd yn nodi swydd y person? Nodwch nhw!

Enwau pobl	Enwau cartrefi	Swydd (galwedigaeth)

Beth ydych chi'n ei sylwi am yr enwau? cartrefi? swyddi? trafodwch

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

y fynwent

Ewch i'r fynwent efo'r daflen, clipfwrdd a phensil

Nodwch enwau pob Capten llong ac enw llong sydd ar y cerrig bedd

Enwau Capteiniaid	Enwau llongau

Beth ydych chi'n ei sylwi am enwau Capteiniaid a'r llongau?

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

y fynwent

Ewch o amgylch y fynwent i chwilio!

Mae olion hen graffiti llongau a phrintiau llaw wedi'u darganfod ar rai beddi.

Gwnewch rwbiad o'r graffiti hefo papur a chreionau.

Tynnwch lun y graffiti a'i argraffu

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

y fynwent

	siart tali	nifer
bedd plentyn		
bedd dyn		
bedd dynes		
bedd rhywun o Nefyn		
bedd rhywun o du allan i Nefyn		
bedd llongwr		
cyfanswm		

Defnyddiwch sheets ar HWB i gofnodi'r data mewn taenlen

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

y fynwent

Ewch o amgylch y fynwent i chwilio am blanhigion, cen a chreaduriaid

- Tynnwch luniau ohonynt
- Ewch yn ôl i'r ysgol i ddarganfod eu henwau a mwy amdanynt
- Allwch chi wneud bas data efo'r holl rywiogaethau ddaru pawb yn y dosbarth eu darganfod?

planhigion	cen	creaduriaid

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Gwaith map

Beth yw'r symbolau map yma sydd o gwmpas yr Amgueddfa a Nefyn?

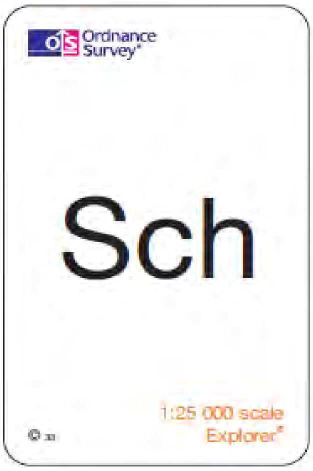

ysgol	chwarel
man addoli hefo tŵr	amgueddfa
coedwig fyth-wyrdd	blwch ffôn
maes parcio	ffordd

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Gwaith map

1. Labelwch y symbolau Map Ordnans yma o 1-8

2. Ewch ar y we neu edrychwch ar fap i ddarganfod beth yw'r nodweddion yma sydd o gwmpas yr Amgueddfa a Nefyn

Symbol 1.

Symbol 2.

Symbol 3.

Symbol 4.

Symbol 5.

Symbol 6.

Symbol 7.

Symbol 8.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Gwaith map

1. Labelwch 4 pwynt y cwmpawd
2. Defnyddiwch gwmpawd i ddarganfod lle mae'r Gogledd
3. Nodwch i ba gyfeiriad mae'r symbolau map o amgylch y cwmpawd

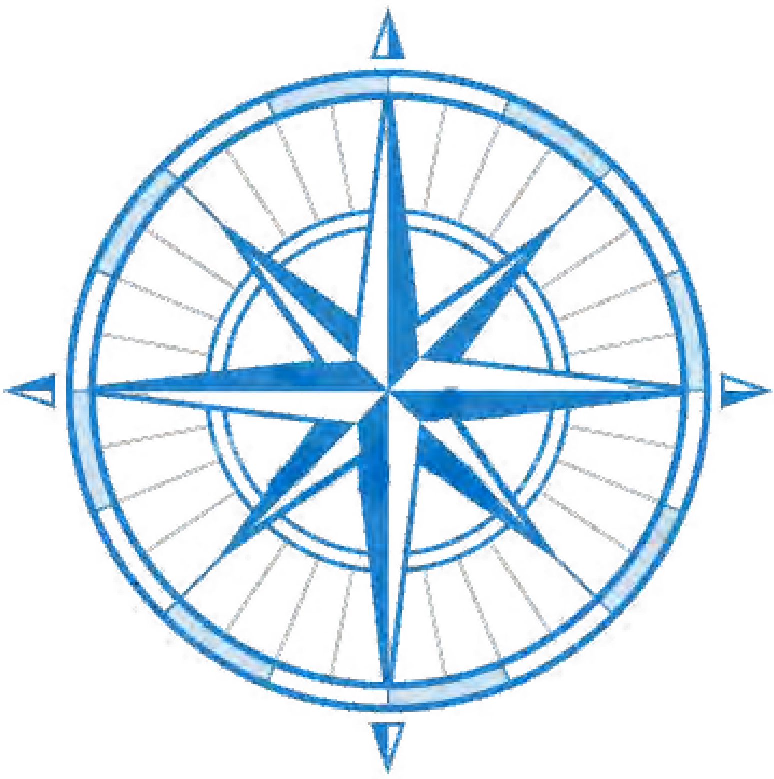

Amgueddfa Forwrol Llŷn
Maritime Museum

Gwaith map

1. Labelwch 8 pwynt y cwmpawd
2. Defnyddiwch gwmpawd i ddarganfod lle mae'r Gogledd
3. Nodwch i ba gyfeiriad mae'r symbolau map
   o amgylch y cwmpawd yn pwyntio

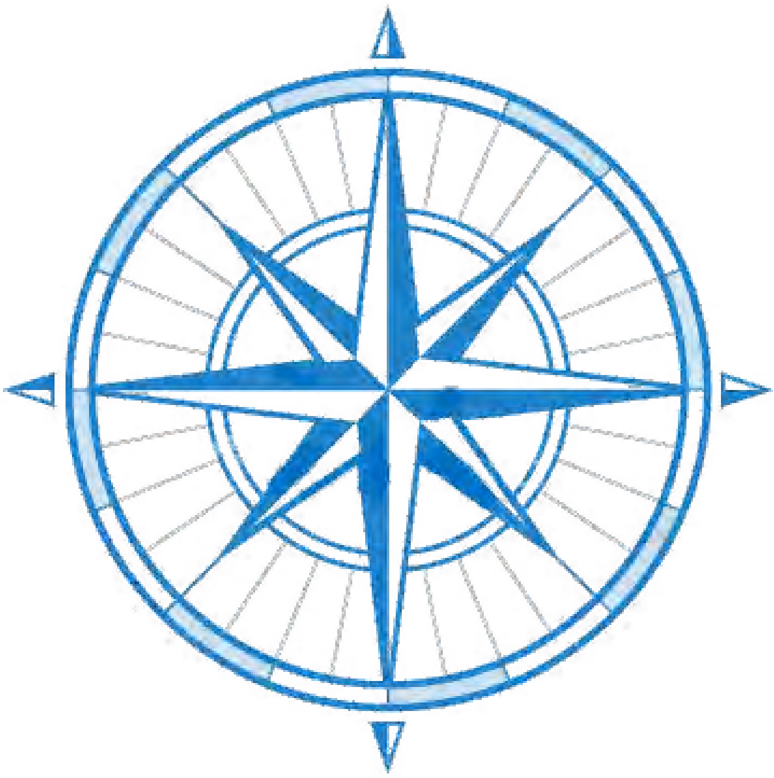

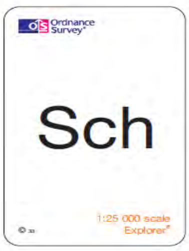

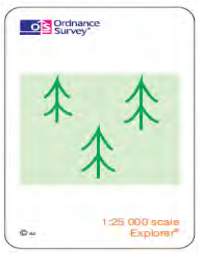

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Gwaith map

1. Labelwch bwyntiau'r cwmpawd
2. Defnyddiwch gwmpawd i ddarganfod lle mae'r Gogledd
3. Sefwch tu allan i'r Amgueddfa
4. Chwiliwch am bethau sydd i'w gweld i bob cyfeiriad
5. Nodwch nhw ar y cwmpawd

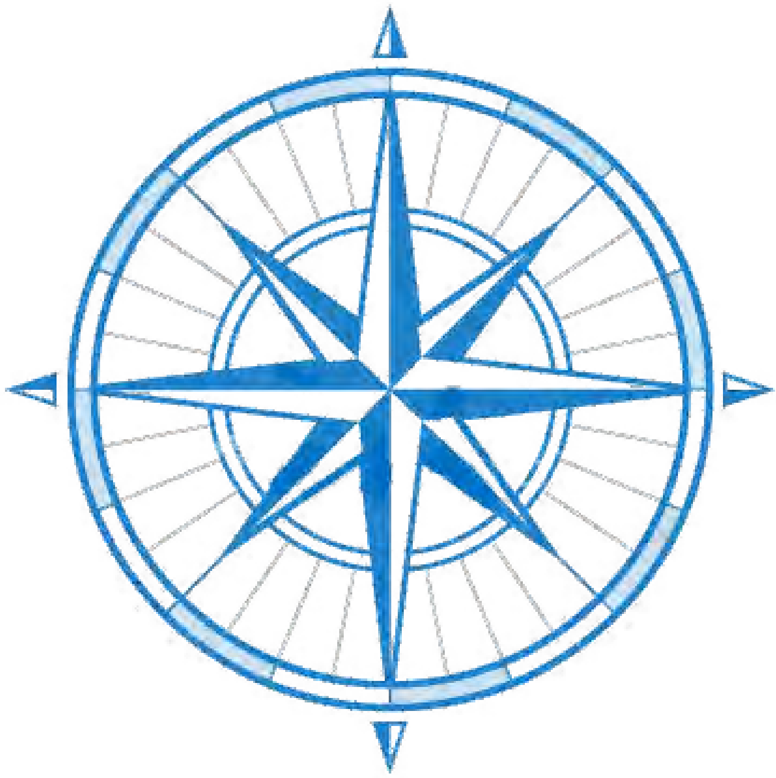

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Gwaith map yn y dosbarth

1. Labelwch bwyntiau'r cwmpawd
2. Defnyddiwch gwmpawd i ddarganfod lle mae'r Gogledd
3. Chwiliwch am bethau sydd i'w gweld i bob cyfeiriad e.e **bwrdd gwyn = De**
4. Nodwch nhw ar y cwmpawd

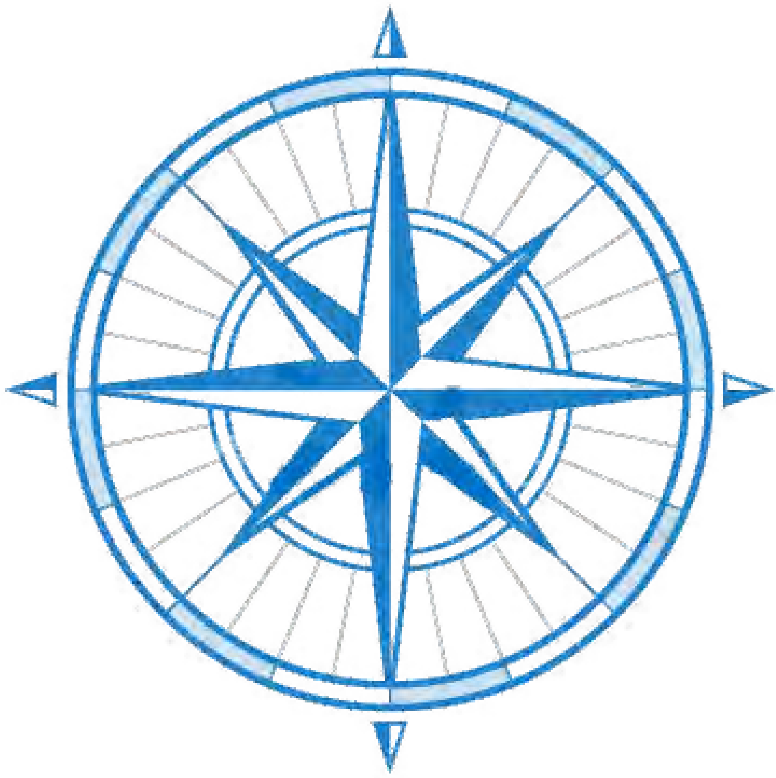

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Gwaith map ar y buarth

1. Labelwch bwyntiau'r cwmpawd
2. Defnyddiwch gwmpawd i ddarganfod lle mae'r Gogledd
3. Chwiliwch am bethau sydd i'w gweld i bob cyfeiriad e.e **gôl pêl-droed**
4. Nodwch nhw ar y cwmpawd

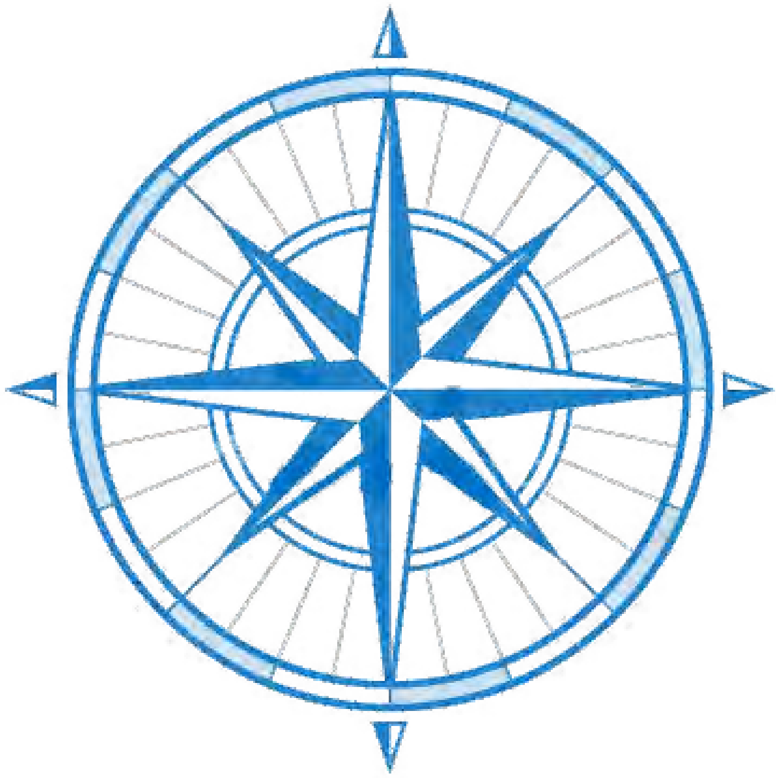

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

Labelwch yr Amgueddfa ar yr awyrlun

Labelwch nodweddion eraill ar yr awyrlun

gwaith map

Dewisiwch nodweddion oddi ar y map neu wrth sefyll tu allan i'r Amgueddfa

Beth yw cyfeirnod grid y nodweddion?

nodwedd	cyfeirnod grid 2 ddigid	*cyfeirnod grid 4 digid

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

Dewisiwch nodweddion oddi ar y map neu'r awyrlun,

dosbarthwch nhw yn y tabl

nodwedd	ffisegol	dynol

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

1. Dewiswch nodweddion oddi ar y map
2. Dosbarthwch nhw yn y tabl
3. Nodwch gyfeirnod grid y nodwedd

nodwedd	ffisegol	dynol	cyfeirnod grid

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

Labelwch yr Amgueddfa ar yr awyrlun

- Labelwch nodweddion eraill ar yr awyrlun
- Ydych chi'n gallu darganfod y symbolau O.S. am y nodweddion?

www.ordanancesurvey.co.uk/mapzone

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

Labelwch yr Amgueddfa ar yr awyrlun

Labelwch nodweddion eraill ar yr awyrlun

nodwedd	Cyfeirnod grid 2 ddigid	Symbol O.S.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

Labelwch yr Amgueddfa ar yr awyrlun

Labelwch nodweddion eraill ar yr awyrlun

nodwedd	Cyfeirnod grid 4 digid	Symbol O.S.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

Labelwch Nefyn ar fap Llwybr y Pererinion

Ewch i wefan Llwybr y Pererinion

https://pilgrims-way-north-wales.org/lleoedd.html

1. Nodwch sawl Eglwys neu ffynnon sydd ar y llwybr
2. Ewch ar Hwb ar Slides i greu Pwerbwynt o Eglwysi sydd ar y Llwybr

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

Ydych chi'n gallu marcio Llwybr y Pererinion ar yr awyrlun?

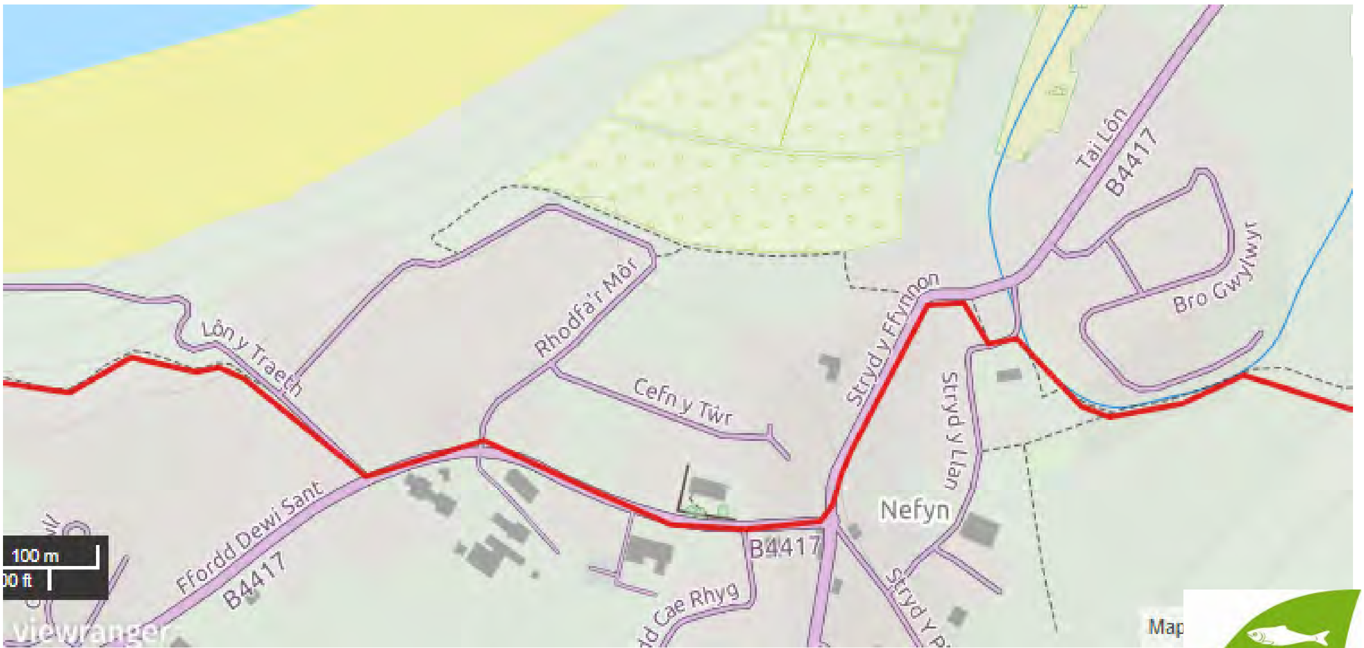

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

gwaith map

Ysgrifennwch gyfarwyddiadau teithio o'ch ysgol/ pentref chi i'r Amgueddfa ar gyfer gwefan yr Amgueddfa

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

llinell amser hanes yr Amgueddfa

200 C.C.	Pobl yn byw ar ben Garn Boduan
0 O.C.	Geni Iesu Grist
50-400 O.C.	Yr Oes Haearn – potiau ac offer llaw wedi'u darganfod o'r cyfnod yma yn Nhre'r Ceiri
500-600 O.C.	Sylfaen safle'r Amgueddfa'n cael ei gosod
1200	Cyfnod Llywelyn ein Llyw Olaf a'r ddynes (sgerbwd o dan fur yr Amgueddfa)
1825	Adeiladu Eglwys Santes Fair, yr Amgueddfa bresennol
1840	Agor Chwarel y Gwylwyr
1846	Oes Fictoria—Adeiladu tŵr Nefyn
1760- 1880	Oes aur adeiladu llongau yn Nefyn
1910	Cyn y Rhyfel Byd Cyntaf - pysgota penwaig yn Nefyn yn dod i ben
1932	Sefydlu Clwb Pêl-droed Nefyn
2014	Ail agor yr Amgueddfa

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

llinell amser hanes yr Amgueddfa

Ymchwiliwch i ddarganfod ddyddiadau pwysig eich pentref chi a'u nodi ar y linell amser

200 C.C.	
0 O.C.	Geni Iesu Grist
50-400 O.C.	
500-600 O.C.	
1200	
1825	
1840	
1846	
1760-1880	
1910	
1932	
2014	

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

llinell amser hanes yr Amgueddfa

Ewch ati i greu poster lliwgar ar App neu raglen (Word/ Publisher/ Docs/ j2e5/ Adobe Spark) i esbonio ystyr y geiriau yma

C.C.	
O.C.	
Cyfnod	
oes	
cronolegol	
darganfod	
ymchwilio	
ers talwm	
y dyfodol	
y presennol	

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

llinell amser

Trefnwch y linell amser yn gronolegol o 1 i 12

	1846	Adeiladu Tŵr Nefyn
	200 C.C	Pobl yn byw ar ben Garn Boduan
	2014	Ail agor yr Amgueddfa
	1840	Agor chwarel y Gwylwyr
	1200	Cyfnod Llywelyn ein Llyw Olaf a'r ddynes (sgerbwd o dan fur yr Amgueddfa)
	1932	Sefydlu Clwb Pêl-droed Nefyn
	50-400 O.C	Yr Oes Haearn – potiau a chelfi wedi'u darganfod o'r cyfnod yma ar ben Tre'r Ceiri
	0 O.C.	Geni Iesu Grist
	1760-1880	Oes aur adeiladu llongau yn Nefyn
	500-600 O.C	Gosod sylfaen adeilad yr Amgueddfa.
	1825	Adeiladu Eglwys Santes Fair
	1910	Cyn y Rhyfel Byd Cyntaf – Pysgota penwaig yn Nefyn yn dod i ben

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

celf

Edrychwch ar lun Amgueddfa Forwrol Llŷn, astudiwch y waliau cerrig

Defnyddiwch bensil neu siarcol a sialc i arbrofi hefo tôn du a gwyn

du gwyn

du gwyn

du gwyn

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

celf

Edrychwch ar luniau waliau cerrig; cofiwch sut i greu tôn hefo'ch pensil neu siarcol a sialc

Defnyddiwch bensil neu siarcol a sialc i wneud sgets o dŵr neu un o waliau'r Amgueddfa

* Cofiwch sut i ddefnyddio tôn i greu cysgod *

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Celf

Edrychwch ar lun tŵr yr Amgueddfa

Edrychwch ar y technegau dyfrlliw yma i arbrofi hefo lliwiau sydd yn llun yr Amgueddfa

celf

Dyma rai technegau defnyddio dyfrliwiau

*cymysgu lliwiau cynradd i greu lliwiau eilradd

*goleuo lliw – ychwanegu mwy o ddŵr

*tywyllu lliw – ychwanegu mwy o baent

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

celf

Arbrofwch hefo technegau dyfrlliw

e.e. brwsh sych ar bapur gwlyb, brwsh gwlyb ar bapur gwlyb

Cymysgwch baled o'r lliwiau sydd yn llun yr Amgueddfa

tywyll	tywyll	tywyll	tywyll
golau	golau	golau	golau

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Celf

Peintiwch lun dyfrlliw o dŵr yr Amgueddfa

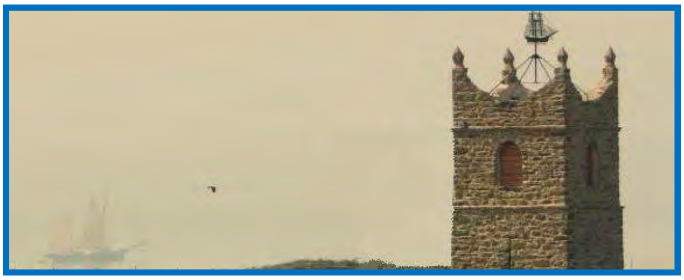

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Celf

Edrychwch ar arddull yr arlunydd Denise Henry

Paratowch baled o liwiau dyfrlliw tebyg

Peintiwch lun dyfrlliw o'r Amgueddfa

celf

Edrychwch ar arddull yr arlunydd Denise Henry

Paratowch baled o liwiau dyfrlliw tebyg

Peintiwch lun dyfrlliw o'r Amgueddfa, neu beth am ddefnyddio pastiliau?

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

dylunio a thechnoleg

Gweithiwch mewn grwpiau i greu model o'r Amgueddfa allan o sbwriel

Bydd angen:-

1. Rhywun i wneud y siâp allan o hen focsys
2. Rhywun i orchuddio'r siâp hefo papur gegin a PVA a'i beintio
3. Rhywun i greu'r fynwent—gwair, llwybr a cherrig beddi
4. Rhywun i greu model o'r ceiliog gwynt
5. Rhywun i greu cylched drydanol hefo motor
   fel bod y ceiliog gwynt yn troi

Cynllun model yr Amgueddfa wedi'i labelu a nodi mesuriadau

dylunio a thechnoleg

Rydym am greu cylched drydan sy'n pweru ceiliog gwynt sy'n troelli

Edrychwch ar y llun; pa offer fyddwch chi ei angen i greu cylched?

Gwnewch restr o offer

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

dylunio a thechnoleg

Edrychwch ar lun y ceiliog gwynt

Pa ddeunyddiau sbwriel allwn ni eu defnyddio i greu un?

Gwnewch gynllun isod– labelwch y cynllun

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

dylunio a thechnoleg

Defnyddiwch symbolau cylched i lunio diagram cylched hefo motor

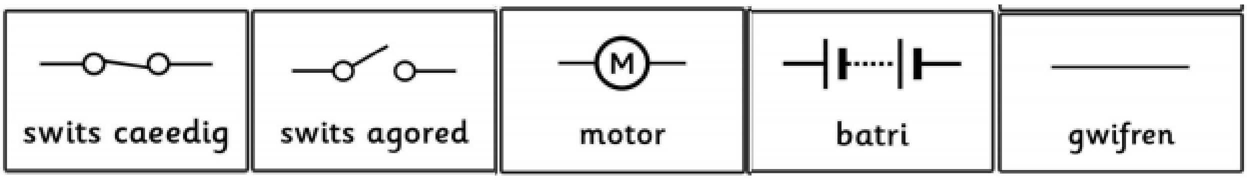

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

-Rhan 2-
Arteffactau

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffactau

Arteffact yn Amgueddfa Forwrol Llŷn	Ia ✓	na ✗
map		
angor		
pêl-droed		
cwch		
rhaff		
car		
casgen		

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffactau

Pa arteffactau ydych chi'n tybio sydd gan yr Amgueddfa Forwrol ?

Ydych chi'n gywir? holwch y Swyddog!

Pa arteffactau ydych chi'n tybio sydd yn yr Amgueddfa	oes	nac oes

Arteffactau

Beth feddyliwch chi mae'r gwirfoddolwyr yma'n ei wneud?

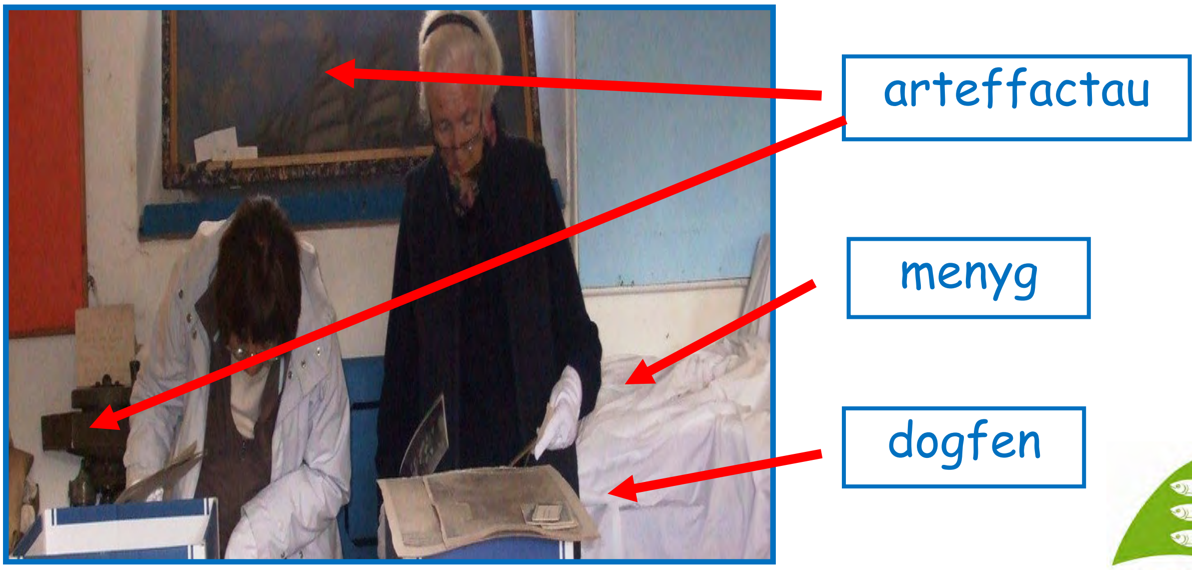

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arddangos arteffactau

Dyma arteffactau ar gyfer arddangosfa cas wydr am longddrylliad y Stuart

["Stuart" Shipwreck at Llangwnadl Llŷn (rhiw.com)]

Ysgrifennwch labeli ar gyfer yr arddangosfa i helpu swyddog yr Amgueddfa

1. teils 2. llestri

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arddangos arteffactau

Gwnewch gynllun o sut fyddech chi'n arddangos yr arteffactau hyn mewn cas wydr i'w gwneud yn ddiddorol ar gyfer ymwelwyr

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arddangos arteffactau

Astudiwch batrymau'r teils a ddarganfuwyd oddi-ar y Stuart

- Ewch ati i greu patrymau cymesur tebyg ar bapur sgwariau
- Beth am arbrofi ar 2Simple neu j2e5 neu app tebyg

Arteffact 1
y gist a'r sgerbwd

Dod o hyd i sgerbwd

NEWS

Home | Coronavirus | UK | World | Business | Politics | Tech | Science | Health | Family & Education | Entertainment & Arts

Wales | Wales Politics | Wales Business | North West | North East | Mid | South West | South East | Cymru | Local News

Medieval bones discovery at Nefyn maritime museum

10 April 2015

Much of the skeleton remains intact with only parts of the spine and ribs missing

A grave containing the skeleton of a 12th century woman discovered during museum redevelopment works in Gwynedd could be one of the last known burials of its type in Wales.

The team at CR Archaeology discovered the bones in a stone cist grave beneath a wall at Old St Mary's Church, Nefyn - now a maritime museum - 18 months ago.

Tests confirmed she was aged 60 when she died and was buried around 1180.

The team are now working to find out more about her lifestyle and diet.

Archaeologist Matthew Jones, who helped uncover the remains, said the discovery was unusual because while part of the rib cage and spine no longer remained, most of the skeleton was still intact.

This is not often the case for discoveries of this age in Wales because the acidic soil erodes bones, he said.

Mr Jones believes the grave could be one of only a small number of a similar date known in the UK.

Initial tests show the woman was in relatively good health when she died but had arthritis. She had strong bones and muscles but would probably have had a "hard life", Mr Jones said.

Analysis of her bones showed her diet lacked fish, which was unusual as Nefyn was a famous port town at the time she lived.

Further tests are continuing with the hope of finding out more about where the woman came from.

Dod o hyd i sgerbwd

Mae eglwys neu sefydliad Cristionogol wedi bod ar safle'r Amgueddfa ers canrifoedd lawer, ac mae seiliau'r safle'n dyddio'n ôl i 500-600 O.C. Roedd Nefyn yn le pwysig ar Lwybr (gogleddol) y Pererinion i Ynys Enlli yn y canol oesoedd a byddai'r pererinion yn oedi yma i gael lluniaeth a llety ar eu taith hir. Erbyn Oes y Tywysogion roedd Priordy yma, a bu dyn enwog o'r enw Gerallt Gymro yn aros yma ym 1188. (Chwiliwch am ei hanes ar HWB).

Mae o leiaf tair eglwys wedi bod ar y safle; yr olaf yw'r adeilad sydd bellach yn gartref i Amgueddfa Forwrol Llŷn. Ei henw oedd Eglwys y Santes Fair. Fe'i hadeiladwyd rhwng 1825-7, a'r gost oedd £370. (Chwiliwch am luniau o'r eglwys ar wefan RCAHMW) Roedd adeilad o ryw fath yno'n flaenorol.

Ond, erbyn 1904 roedd eglwys arall yn Nefyn, Eglwys Dewi Sant, ac ychydig o ddefnydd a gafodd Eglwys y Santes Fair wedyn; cynhaliwyd Ysgol Sul yno ac fe barhaodd y Gwasanaeth Diolchgarwch tan y 50au, pan roddwyd y gorau i'w defnyddio. A oedd yr adeilad am fod yn adfail?

Nac oedd ! Daeth nifer o bobl at ei gilydd yn y 1970au i'w hachub ac agor amgueddfa leol ynddi. Yn anffodus, doedd yr adeilad ddim mewn cyflwr rhy dda, a bu'n rhaid cau'r amgueddfa erbyn y flwyddyn 2000.

Beth oedd i'w wneud â'r hen eglwys ? Yn rhyfeddol, daeth pobl Nefyn at ei gilydd er mwyn codi arian a chreu amgueddfa o'r newydd, amgueddfa a chanolfan dreftadaeth i wlad Llŷn. Roedd angen codi llawer o arian, a pharatoi cynlluniau manwl. Erbyn diwedd 2013 roedd yr adeiladwyr a'r archeolegwyr wedi dod ynghyd i'r safle. Fe ddechreuon nhw trwy gloddio o gwmpas waliau'r eglwys i atgyfnerthu'r strwythur a'r seiliau. Dychmygwch eu syndod wrth iddynt ddod o hyd i olion dynol o dan y wal ! Ie, sgerbwd ! Roedd cyffro mawr ymhlith yr archeolegwyr wrth iddynt sylweddoli bod y sgerbwd yn gorwedd mewn bedd cistfaen (twll claddu wedi cael ei leinio hefo cerrig).

Mae'r darganfyddiadau hyn yn bwysig iawn am nifer o resymau:

1. Maent yn hen – mae gwyddonwyr yn gallu dweud wrthym mai rhywdro rhwng 1165 a 1270 y gwnaed y bedd.

2. Mae beddau cistfaen mor ddiweddar â hyn yn brin iawn.

3. Mae profion ar y sgerbwd yn dangos ei fod yn DDYNES – ac mae olion dynol benywaidd o'r cyfnod hwn yn brin iawn, iawn.

Tybed pwy oedd y ddynes ? Ai un o Lŷn oedd hi? Pam y claddwyd hi yma? Beth oedd ei gwaith, ei bwyd, ei bywyd ? Bydd digon o waith ditectif i'w wneud, a thipyn o ddyfalu hefyd !

A wyddoch chi beth ? Mae'r Amgueddfa wedi cael cadw'r sgerbwd a'r bedd, ac mae'nt yn ddiogel yma yn Nefyn. Byddant ar gael i chi ddod yma i'w gweld cyn bo hir, a'n helpu ninnau i ddweud ei stori.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Dod o hyd i sgerbwd

Beth yw ystyr y geiriau hyn? Ewch ati i chwilio am air tebyg mewn Thesawrws

Beth am osod y geiriau yn nhrefn yr wyddor?

Gair	ystyr	Gair tebyg defnyddiwch Thesawrws
Cristionogol		
Canol oesoedd		
Pererinion		
Priordy		
Adfail		
Darganfyddiad		
Archeolegwr		
Cloddio		
Olion dynol		
Cistfaen		
Canolfan Dreftadaeth		
Cyfnod		

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Dod o hyd i sgerbwd

1. Pryd adeiladwyd Eglwys Santes Fair?

____

____

2. Faint o ddefnydd gafodd yr Eglwys honno?

____

____

3. Beth oedd hanes yr eglwys ar ôl ei chau?

____

____

4. Pam fod Nefyn yn le pwysig ers canrifoedd?

____

____

5. Pryd a lle ddaru adeiladwyr ddarganfod rhywbeth arbennig?

____

____

6. Beth ddaru'r adeiladwyr ei ddarganfod?

____

____

7. Pam fod y darganfyddiad yma mor bwysig?

____

____

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Dod o hyd i sgerbwd

Yn Saesneg mae pobl yn sôn am 'a skeleton in the cupboard' i gyfleu cyfrinach guddiedig. Mae gan Amgueddfa Nefyn sgerbwd go iawn, ond dydyn ni ddim am ei guddio! Dyma ei hanes.

Mae'r Amgueddfa mewn adeilad oedd yn eglwys, ac y mae mynwent o'i chwmpas. Yn 2013 roedd dynion yn gweithio ar drwsio a gwella'r adeilad. Daethant o hyd i esgyrn! Galwyd ar Archeolegwyr (pobl sy'n nabod hen greiriau ac yn gofalu amdanynt) i helpu'r adeiladwyr. Daethant o hyd i sgerbwd a bedd arbennig o gerrig. Mae profion wedi dangos mai dynes oedd y sgerbwd a'i bod yn byw tua 800 o flynyddoedd yn ôl. Efallai ei bod yn nabod Llywelyn Fawr !

Dyma ffeithiau amdani:

- *Mae'r sgerbwd yn ddynes.*
- *Mae'r sgerbwd wedi ei gladdu ers amser maith mewn llecyn arbennig.*
- *Mae ganddi fedd arbennig iawn – cist o gerrig.*

Mae'r sgerbwd a'r bedd yn yr Amguedddfa, a byddwch yn gallu dod i'w gweld yn y dyfodol a dysgu mwy amdanynt.

Ond tybed pwy oedd hi? Meddyliwch am gwestiynau i'ch helpu i ddod i adnabod y ddynes

1.

2.

3.

4.

5.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Dod o hyd i sgerbwd

Trafodwch beth sy'n digwydd yn y llun yma!

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Ysgrifennwch un ai:-

- Ddyddiadur yr adeiladwr ddaru ddarganfod y sgerbwd
- Ymson yr adeiladwr yn darganfod y sgerbwd
- Llythyr at yr Archeolegwr yn holi mwy
- Erthygl ar gyfer Llanw Llŷn yn adrodd hanes y darganfyddiad

* **Gwnewch siart bry cop i gasglu syniadau a chynllunio**

Trefn paragraffau

Ffeithiau sydd eu hangen

Pethau i gofio am eich ffurf

e.e. llythyr—angen cyfeiriad

Geiriau gwych.

ansoddeiriau, idiomau, berfau

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Darn pren efo neges

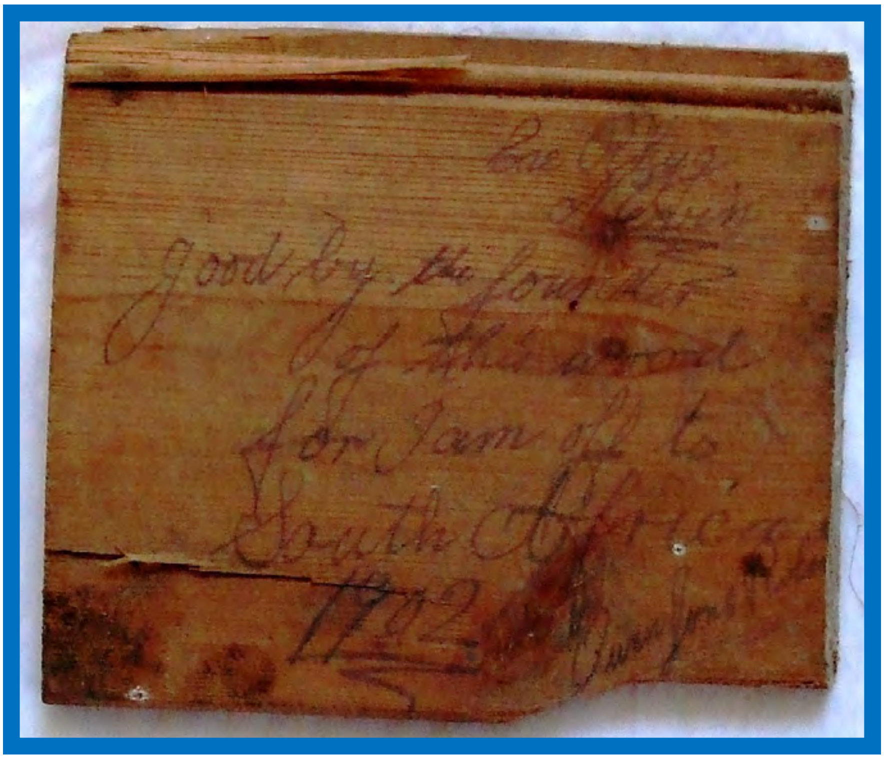

goodbye the founder

of this wood

For I am off to

South Africa

1902

Owen Jones Roberts

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Beth ydych chi'n feddwl oedd pwrpas yr arteffact yma? Trafodwch efo partner

Pwy ydych chi'n feddwl oedd Owen Jones Roberts?

Beth oedd yr arteffact yma?

Ysgrifennwch lythyr at Mrs Gwerfyl Gregory (un o wirfoddolwyr yr Amgueddfa) i holi am fwy o wybodaeth

Gwyliwch fidio Mared Williams yn siarad am yr arteffact

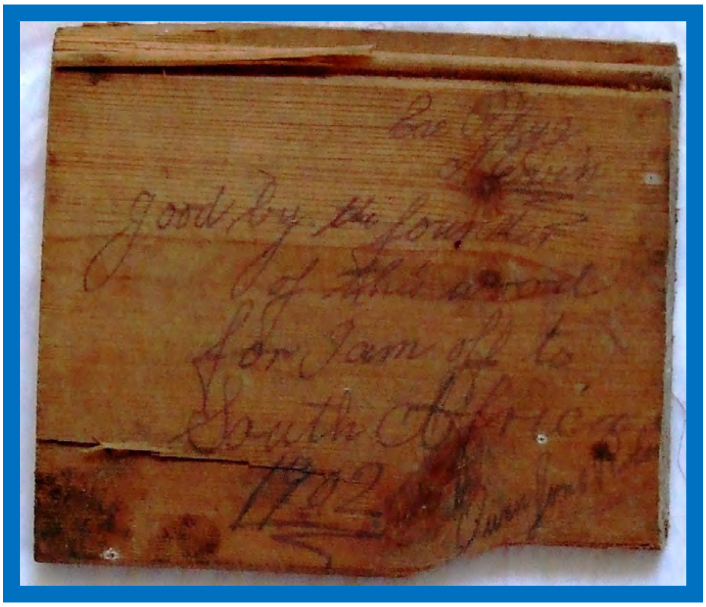

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Darllenwch yr ysgrifen

Nodwch beth sydd wedi'i ysgrifennu yma hefo pluen ac inc (neu baent),

a defnyddio te neu goffi i wneud i'r papur edrych fel pren :-

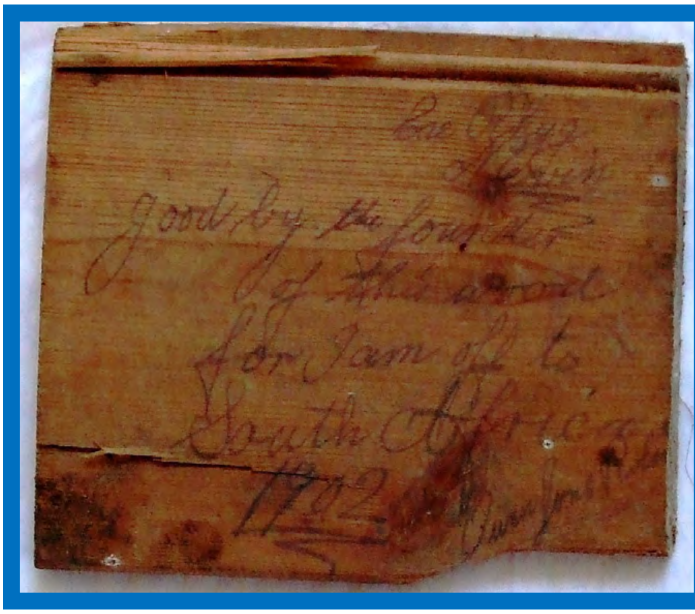

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Casglwch eiriau i ddisgrifio sut roedd Owen John Roberts yn teimlo wrth adael Llŷn ar fordaith i Dde Affrica

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Ysgrifennwch frawddegau i ddisgrifio sut roedd Owen John Roberts yn teimlo wrth adael Llŷn ar fordaith i Dde Affrica

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Meddyliwch am idiomau neu gymariaethau i ddisgrifio sut roedd Owen John Roberts yn teimlo wrth adael Llŷn ar fordaith i Dde Affrica

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Mae darn pren Owen John Roberts o 1902 yn debyg i'n graffiti modern ni heddiw

gan Andy Birch

gan Banksy

gan Darren Evans

Dyluniwch graffiti a neges i bawb adref pe baech chi'n mynd ar fordaith i Dde Affrica

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Darllenwch eiriau a gwrandewch ar gân "Tre' Porthmadog" gan Bryn Fôn

Tref Porthmadog

Dwi'n canu'n iach i Dre' Porthmadog, mynd i ffwrdd i weld y byd;
Gadael Mam a hogia Llan a Mair o ben draw'r stryd.
Ffarwel i'r Cob a'r Cnicht a'r Wyddfa,
Boston Lodge a'r Moelwyn Mawr.
Gadael tir ar fore clir,
I hwylio'r moroedd mawr.

Pedwar mast sydd ar y sgwner, Elen yw ei henw hi;
Ar ei bwrdd dwi'n mynd i ffwrdd, dros donnau gwyllt y lli.
I Dingle, Corc a Nova Scotia,
Patagonia a Frisco Bay.
Newfoundland a Rio Grande
Ac Ynysoedd Môr y De.

Halio llechi glas o Stiniog, te a halen, grawn a glo,
.Nôl a 'mlaen o Ffrainc a Sbaen, rownd yr Horn i Galïo.
Mae'r second mêt yn ddyn i'w ofni,
Bwyta hoelion, poeri tân.
Mae Capten James yn forwr clên,
A'r cwc yn ddu fel brân.

Pan fo'r stormydd yn y Bay of Biscay, tonnau'n uwch na tô tŷ ni.
Y llong ar hynt ar bedwar gwynt, a'r nos yn oer a du.
Rwy'n cofio'r haf ym mhlwyf Llanfrothen,
Cerdded drwy y caeau gwair;
Gwrando cân yr adar mân,
Law yn llaw â Mair.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Cylchwch y geiriau canlynol

enwau = coch

priod enw = gwyrdd

ansoddair = glas

berf = melyn

adferfau = piws

Defnyddwich y geiriau yma a'r idiomau a chymariaethau i ddrafftio

- dyddiadur
- llythyr adref
- ymson

Gwnewch gynllun paragraffau bras yma:-

Paragraff 1

Paragraff 2

Paragraff 3

Paragraff 4

Tref Porthmadog

Dwi'n canu'n iach i Dre' Porthmadog,
mynd i ffwrdd i weld y byd;
Gadael Mam a hogia Llan
A Mair o ben draw'r stryd.
Ffarwel i'r Cob a'r Cnicht a'r Wyddfa,
Boston Lodge a'r Moelwyn Mawr.
Gadael tir ar fore clir,
I hwylio'r moroedd mawr.

Pedwar mast sydd ar y sgwner,
Elen yw ei henw hi.
Ar ei bwrdd dwi'n mynd i ffwrdd,
dros donnau gwyllt y lli.
I Dingle, Corc a Nova Scotia,
Patagonia a Frisco Bay.
Newfoundland a Rio Grande
Ac Ynysoedd Môr y De.

Halio llechi glas o Stiniog,
te a halen, grawn a glo,
Nôl a 'mlaen o Ffrainc a Sbaen
rownd yr Horn i Galïo.
Mae'r second mêt yn ddyn i'w ofni,
Bwyta hoelion, poeri tân.
Mae Capten James yn forwr clên
A'r cwc yn ddu fel brân.

Pan fo'r stormydd yn y Bay of Biscay,
Tonnau'n uwch na tô tŷ ni,
Y llong ar hynt ar bedwar gwynt,
a'r nos yn oer a du.
Rwy'n cofio'r haf ym mhlwyf Llanfrothen,
Cerdded drwy y caeau gwair.
Gwrando cân yr adar mân,
Law yn llaw â Mair.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Chwiliwch am yr atebion yn y gân i ddysgu mwy am fordaith fel un Owen Jones Roberts

1. Beth oedd enw'r llong yn y gân?

____

____

2. Enwch rai o'r pethau roedd y morwr yn eu gadael adref

____

____

____

3. Enwch lefydd roedd y llong a'r criw yn hwylio heibio iddynt

____

____

____

4. Enwch rai o swyddi'r dynion oedd yn gweithio ar fwrdd y llong

____

____

____

5. Ymchwiliwch i ba fath o waith fyddai'r dynion yma wedi'i wneud ar fwrdd y llong

____

____

____

____

____

6. Pa gargo oedd y llong yn gario?

____

____

____

____

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Marciwch ar fap y byd y llefydd a enwir yn y gân

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Ewch ar y we i ymchwilio i'r llefydd a enwir yn y gân "Tre' Porthmadog"

enw'r lle	prifddinas	baner	pellter o Gymru (km)	cyfeiriad o Gymru

Ewch ar HWB i greu taenlen ar sheets hefo'r wybodaeth

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Astudiwch y Log Llong yma

Uwch-oleuwch unrhyw bwyntiau difyr

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Defnyddiwch y Log Llong

Enwau'r criw	Oed y criw	Swyddi'r criw	O ble roedd y criw yn dod

Mae llawer o wybodaeth am gargo oedd llongwyr Cymru'n allforio ar y wefan yma

[Gweithio Dramor - Ymfudo o Gymru (amgueddfa.cymru)]

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Ewch ati i greu allwedd i ddangos o ba wledydd y byddai'r gwahanol gargo wedi dod

Arteffact 2

Dychmygwch ei bod yn 1902 ac mai chi yw Owen Jones Roberts.

Gwnewch restr siopa o beth fydd ei angen arnoch i fynd ar eich mordaith

Dyma lun eich cist! **<u>OND</u>** y cist sydd gennych fel storfa

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Dychmygwch ei bod yn 1902 ac mai chi yw Owen Jones Roberts.

Gwnewch lun o beth fyddwch yn mynd hefo chi yn eich cist llongwr

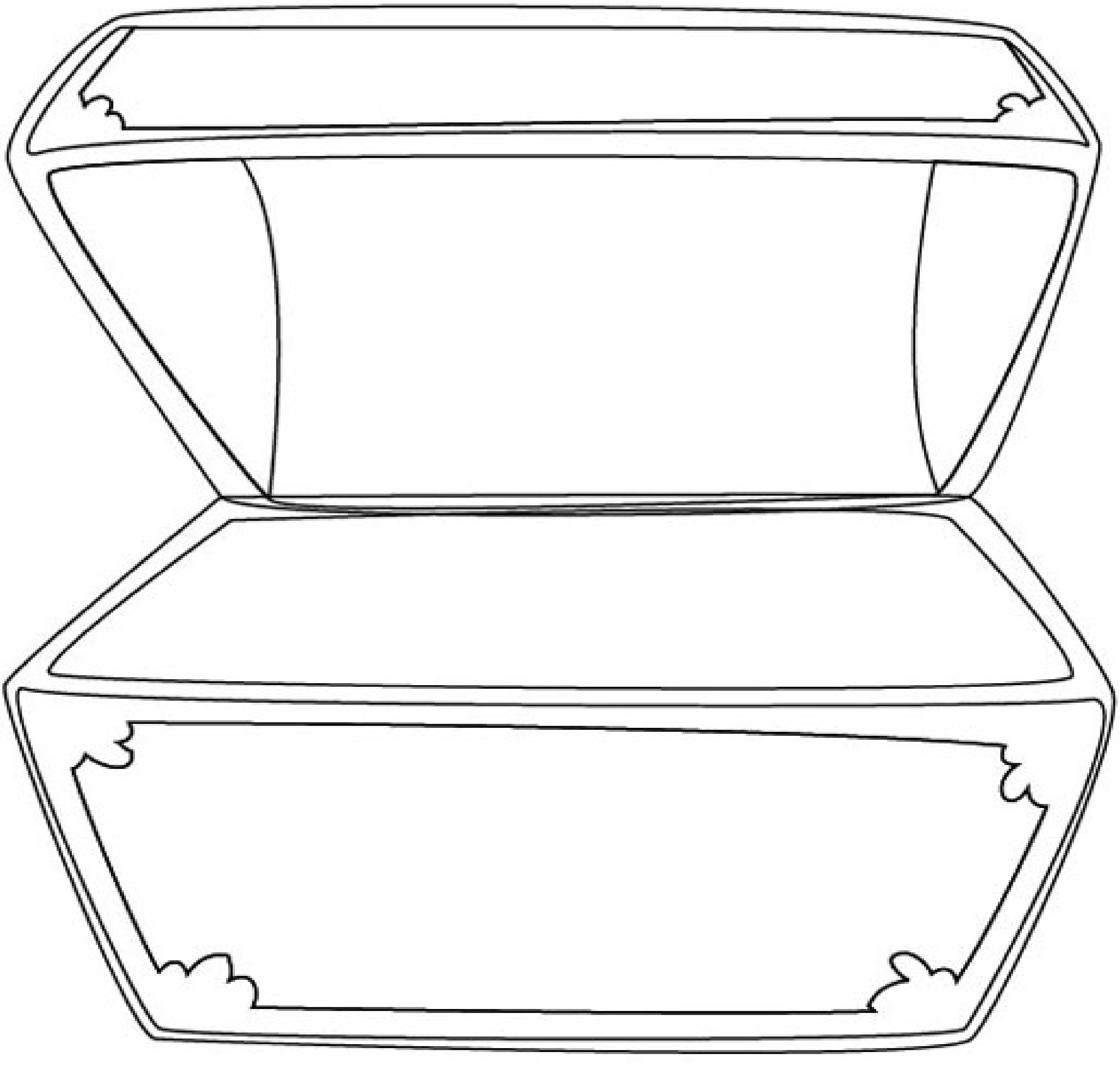

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Dewisiwch aelod ifanc o'r criw

- Ysgrifennwch daflen amser diwrnod i'r aelod yma o'r criw
- Ysgrifennwch daflen amser diwrnod i rywun o'r un oed o Ysgol Botwnnog heddiw
- Trafodwch y gwahaniaeth/tebygrwydd yn y taflenni amser!

Amser o'r dydd	Swydd	Amser o'r dydd	Gweithgaredd

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Cyfweliadau hefo dau forwr — heddiw ac yn y 1960au

Gwrandewch ar gyfweliad Owain – Cocsyn Bad Achub Porthdinllaen

Gwrandewch ar gyfweliad Meic Massarelli – morwr lleol

Gwnewch nodiadau am fordeithiau'r ddau!

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Mae angen aelod newydd o'r criw

Ysgrifennwch swydd-ddisgrifiad ar gyfer denu aelod newydd o'r criw

(swydd-ddisgrifiad enghreifftiol yn y llawlyfr athrawon

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Mae angen aelod newydd o'r criw

Dyluniwch hysbyseb ar gyfer denu aelod newydd o'r criw

(hysbyseb enghreifftiol yn y llawlyfr athrawon)

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Darllenwch bennill 2 o "Gadael Tir" gan J.Glyn Davies

- Nodwch sawl sill sydd ym mhob llinell
- Uwcholeuwch y patrwm odl

Ffarwel, fy annwyl dad a mam,
Ffarwel i Siân a Huw.
Ffarwel i Carlo, Prince a Sam,
I Bortin-llaen a Charreg Llam.
Cewch fod yn dawel, ni chaf gam,
Ar Fflat Huw Puw

Casglwch eiriau ac enwau pobl a llefydd sy'n berthnasol i chi;
ceisiwch feddwl am rai sy'n odli

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Cyfansoddwch bennill yn defnyddio yr un patrwm â "Gadael Tir"

defyddiwch eich banc geiriau i helpu

Ffarwel
Ffarwel i
Ffarwel i
I
Cewch fod yn dawel, ni chaf gam,
ar Fflat Huw Puw.

neu

Hwyl fawr
Hwyl fawr i
Hwyl fawr i
I
Cewch fod yn dawel, ni chaf gam,
ar Fflat Huw Puw

Allwch chi gyfansoddi geiriau eich hun i'r ddwy linell olaf?

Hwyl fawr
Hwyl fawr i
Hwyl fawr i
I

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Rydych wedi cyrraedd De Affrica; ysgrifennwch lythyr adref

Ysgrifennwch am:-

- eich teimladau
- pobl rydych wedi'u cyfarfod
- pethau rydych wedi'u gweld
- lle rydych yn hwylio iddo nesaf

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Dyma lun o botelaid o chwyn o Fôr y Sargasso;

mae'r botel yma yn yr Amgueddfa.

Nid yn unig byddai morwyr yn mynd â phethau i'w hatgoffa o adref hefo nhw ar fordeithiau ond byddent yn dod â phethau yn ôl hefo nhw hefyd – fel y botelaid o chwyn yma!

- Dewisiwch unrhyw wlad yn y byd
- Beth fuasech chi'n dod yn ôl adref hefo chi fel cof-rodd (souvenir) a pham?
- Gwnewch lun o'ch cof-rodd yma

Trafodwch pam fasa rhywun yn dod a potel o chwyn adref efo nhw yn ddiogel!

Meddylich sawl stori, traddodiad a chof-rodd sydd wedi teithio dros y byd ar hyd y blynyddoedd

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 2

Ymchwiliwch ar y we i siantis môr – sea shanties

1. Beth yw sianti?

2. Beth yw pwrpas sianti?

3. Dewisiwch 4 sianti môr oddi ar YouTube a nodwch eu henwau yma

4. Pa offerynnau sydd i'w clywed mewn siantis môr?

5. Ymchwiliwch i ba fath o offerynnau y byddai gan forwyr ar longau

6. Pa sianti yw eich hoff sianti chi, pam?

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3
Cadair Bos'n

Arteffact 3

Beth ydw i yn '**g**'wybod am gadair Bos'n ?

G

Beth ydw i **e**isiau ei wybod am gadair Bos'n?

E

Beth ydw i wedi'i 'd'**d**ysgu am gadair Bos'n?

D

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3

Darllenwch am Gadeiriau Bos'n

A **boatswain** (/ˈboʊsən/ *BOH-sən*, formerly and dialectally also /ˈboʊtsweɪn/ *BOHT-swayn*), **bo's'n**, **bos'n**, or **bosun**, also known as a **Petty Officer**, **deck boss**, or a **qualified member of the deck department**, is the seniormost rate of the deck department and is responsible for the components of a ship's hull. The boatswain supervises the other members of the ship's deck department, and typically is not a watchstander, except on vessels with small crews. Additional duties vary depending upon ship, crew, and circumstances.

Boatswain of Felix von Luckners yacht *Seeteufel*, smoking a pipe and hosing the vessel's deck

Boatswain of the Royal Navy, c. 1820

The first uses of the **bosun's chair** come from sailing. On a ship, the **bosun** (or boatswain) is the officer in charge of the deck crew. In the **bosun's** duty, they have to manage and maintain the rigging, and this means sending men aloft to work on the sails and up on the mast. 8 Sept 2017

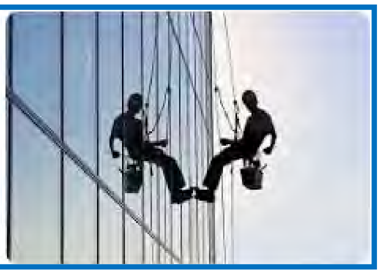

A **bosun's chair** (or **boatswain's chair**) is a device used to suspend a person from a rope to perform work at height. Originally just a short plank or heavy canvas, many modern bosun's chairs incorporate safety devices similar to those found in rock climbing harnesses such as safety clips and additional lines.

Harken bosun's chair

Crewsaver Crewfit 40 bosun's chair

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3

Darllenwch y daflen wybodaeth gan nodi'r gwahaniaethau a'r tebygrwydd rhwng Cadeiriau Bos'n heddiw ac ers talwm

Cadair Bos'n **Ers talwm**	**Cadair Bos'n** **Heddiw**

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3

Gwyliwch y fideo yma sy'n dangos sut i wneud Cadair Bos'n syml

[How to Tie A Bosun's Chair - YouTube]

- Ysgrifennwch gyfarwyddiadau Cymraeg ar sut i greu Cadair Bos'n syml
- Cofiwch ddefnyddio berfau gorchmynnol fel "clymwch" a "rhowch"
- Ffilmiwch fidio syml o'ch cyfarwyddiadau Cymraeg

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3

Fel y gwelsoch o'r fideo Cadair Bos'n, mae clymu rhaffau yn bwysig i waith bob dydd pysgotwyr a morwyr

Gwyliwch y fideo yma o bysgotwr o Nefyn yn clymu rhaffau i greu clymau cryf. Rhowch dro ar greu clymau eich hun, tynnwch lun o'r clymau a'u gludo yma

Beth am geisio ysgrifennu pamffled cyfarwyddiadau hawdd ar sut i glymu clymau?

Arteffact 3

Dyma Gadair y Bos'n (Bosun's Chair) sydd yn yr Amgueddfa.
Roedd rhaid codi'r gadair fach yma gyda morwr ynddi i ben y mast.
Dyna waith caled i rywun! — ond roedd yna un gyfrinach fach!
Edrychwch yn ofalus ar y rhaff. Beth sydd yno i'w helpu?

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3

Dyma lun pwlïau tebyg i'r un ar gadair y bos'n. Roeddynt yn ddefnyddiol iawn ar long, yn enwedig llong hwyliau.

Meddyliwch sut roedd y pwli yn helpu ac ysgrifennwch eich syniadau wrth ochr lluniau isod.

Llong Hwyliau

Fferm

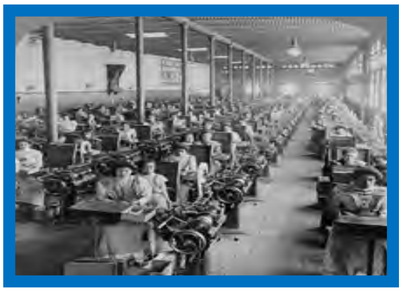

Ffatri

Adref

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3

Defnyddir pwlïau yn aml!

- Mae hofrennydd achub yn defnyddio pwli i godi pobl i mewn yn ddiogel.
- Mae craen yn defnyddio pwli i symud pethau hynod o drwm.
- Defnyddir pwli i godi baner i ben polyn fflag.
- Roedd ffynnon ers talwm yn defnyddio pwli i godi'r bwced llawn dŵr.

Gwneud pwli syml

<u>Offer</u>

- 2 glip papur fel hyn
- Tua medr o linyn neu edafedd cryf
- Basged neu focs bach tebyg i hwn
- Rhywbeth bach i'w roi yn y fasged e.e lego neu bensiliau

<u>Dull</u>

1. Agorwch ganol y clip papur cyntaf i wneud bachyn .
2. Clymwch y bachyn yma i un pen o'r llinyn
3. Rowch ben arall y llinyn trwy'r clip papur arall.
4. Rydych wedi gwneud pwli syml!
5. Rhowch y fasged ar y llawr gyda beth bynnag sydd ynddi. Ceisiwch gael eich bachyn i gydio yn y fasged. Os nad oes tyllau yn eich basged mae ychydig yn anoddach
6. Gydag un law gafaelwch yng nghlip papur dau a gyda'r llaw arall tynnwch y llinyn. Fe ddylech fedru codi'r fasged.

Arteffact 3

Rydych yn uchel ar ben y Gadair Bos'n yn trwsio hwyl

Peintiwch lun o olygfa'r gorwel yn ystod y machlud neu'r wawr

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3

Rydych yn uchel ar ben y Gadair Bos'n yn trwsio hwyl!

Casglwch eiriau o'r hyn yr ydych yn ei weld

enwau priod enwau	ansoddeiriau	berfau	adferfau

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 3

Rydych yn uchel ar ben y Gadair Bos'n yn trwsio hwyl.

Ysgrifennwch ddisgrifiad o'r hyn yr ydych yn ei weld.

Defnyddiwch y geiriau gwych a gasglwyd gennych

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Medal ar gyfer defnyddiwr Roced Achub Bywyd -y gwn mawr-

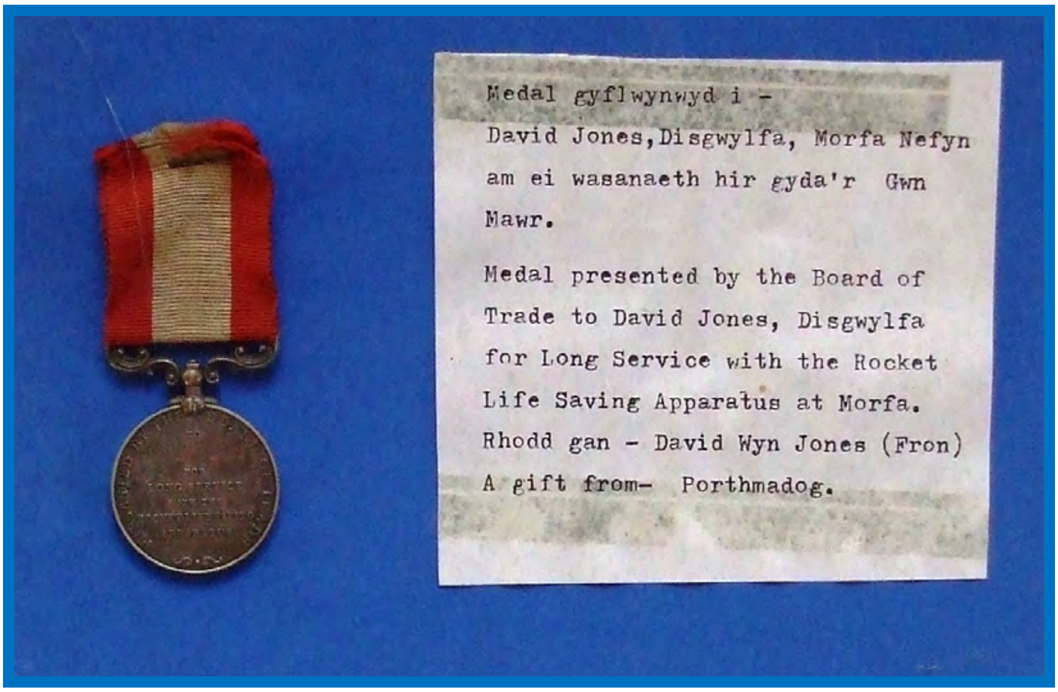

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Lluniwch Fap Meddwl o resymau posibl pam y byddai David Jones o Forfa Nefyn wedi derbyn medal

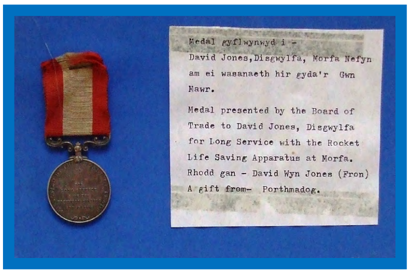

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Darllenwch hanes Henry Tregrouse

Ganwyd Henry Tregrouse yn Helston, Cernyw yn 1772. Aeth i Ysgol Ramadeg Helston ac aeth yn ei flaen i fod yn 'Cabinet Maker' neu saer dodrefn.

Pan oedd yn 35 oed bu'n llygad dyst i longddrylliad erchyll yr HMS Anson, un o longau'r Llynges Brydeinig. Boddwyd 100 o'r criw a'r Capten. Roedd yn drist iawn ar ôl gweld y ddamwain hon.

Aeth ati i ddyfeisio peiriant achub bywyd. Roedd y peiriant yn tanio roced a rhaff o'r lan at longau oedd mewn perygl ar y môr.

Bu'r Roced Achub Bywyd yn bwysig iawn yn achub miloedd o fywydau dros y blynyddoedd. Cafodd Henry wobr o £20 gan y wladwriaeth am ddyfeisio peiriant mor werthfawr. Yn drist iawn bu farw yn 1854 yn ddyn tlawd.

Dyma lun o fedd Henry a lluniau o'i ddyfeisiadau sydd mewn Amgueddfa yn Helston.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Darllenwch hanes Henry Tregrouse

Ganwyd Henry Tregrouse yn Helston, pentref glan-môr yng Nghernyw, yn 1772. Derbyniodd ei addysg uwchradd yn Ysgol Ramadeg Helston ac aeth yn ei flaen i fod yn 'Cabinet Maker' neu saer dodrefn.

Yn y flwyddyn 1807, pan oedd Henry'n 35 oed, bu'n llygad dyst i longddrylliad erchyll mewn bae o'r enw Bae Mownt. Drylliwyd un o longau'r Llynges Brydeinig, sef yr HMS Anson. Boddwyd 100 o'r criw a'r Capten. Roedd Henry hefyd yn flin iawn fod y llongwyr oedd wedi boddi wedi cael eu claddu mewn beddau ar y tir mawr gerllaw man y llongddrylliad yn hytrach nag mewn mynwent eglwys.

Aeth ati i ddyfeisio peiriant achub bywyd. Roedd y peiriant yn tanio roced a rhaff yn sownd wrthi o'r lan at longau oedd mewn perygl ar y môr. Bu'n brysur yn dyfeisio dyfeisiadau eraill o bob math i geisio achub bywydau llongwyr pan oeddynt mewn trafferthion. Ymgyrchodd Henry hefyd i sicrhau fod llongwyr a foddodd yn cael eu claddu mewn mynwent er mwyn dangos mwy o barch atynt.

Bu'r Roced Achub Bywyd yn bwysig iawn yn achub miloedd o fywydau dros y blynyddoedd. Cafodd Henry wobr o £20 gan y wladwrieth am ddyfeisio peiriant mor werthfawr. Bu farw yn 1854 yn ddyn tlawd iawn. Mae wedi'i gladdu mewn mynwent yn Helston.

Dyma lun o fedd Henry a lluniau o'i ddyfeisiadau Roced Achub Bywyd sydd bellach mewn Amgueddfa yn Helston.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Derbyniodd David Jones o Forfa Nefyn fedal am ddefnyddio Roced Achub Bywyd am flynyddoedd. Astudiwch lun Roced Achub Bywyd tebyg i'r un y byddai David Jones wedi'i ddefnyddio

Arteffact 4

Ysgrifennwch erthygl i bapur newydd dychmygol yn disgrifio'r tro cyntaf y defnyddiodd David Jones y roced ym Morfa Nefyn - cofiwch feddwl am deitl bachog !

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Niwmateg - Ymchwiliwch i greu roced achub bywyd trwy ddefnyddio offer dosbarth a phethau sydd gennych adref

Offer
Sut fyddaf i'n gwneud y roced

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Mesurwch y pellter a chofnodwch bellter roced bawb. Gwnewch graff o'r canlyniadau.

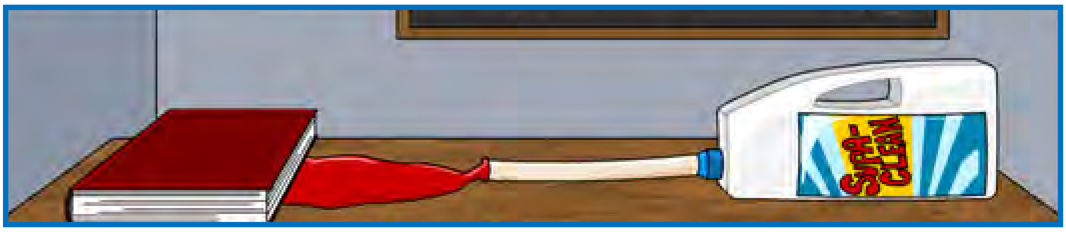

enw	pellter y roced (ansafonol)	pellter safonol

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Gwyliwch y fideo yma o greu roced

[Arbrofi o Adra 2: Arbrawf Roced - YouTube]

Allwch chi addasu'r ymchwiliad yma i allu creu roced? Trafodwch mewn grwpiau. Dyma sut mae ein grŵp ni yn bwriadu creu roced. Ysgrifennwch nodiadau a defnyddiwch ddiagram
Pa newidynnau sydd yn eich hymchwiliad?

Ewch ati ar HWB i greu Pwerbwynt neu Slides o'ch ymchwiliad roced

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Cafodd David fedal am ei wasanaeth hir yn defnyddio'r Roced Achub Bywyd yn Llŷn

Dyluniwch fedal fodern ar gyfer gwasanaeth David Jones

Cofiwch feddwl am:-

* Siâp y fedal
* Lliw addas ar gyfer y fedal a'r rhuban
* Ysgrifen, symbolau a llun ar y fedal

Labelwch eich medal gan esbonio ystyr eich dyluniad.

Nodwch fesuriadau ar y diagram

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Badau Achub lleol

Er fod y Roced Achub Bywyd yn cael ei defnyddio i helpu pobl yn y môr ers talwm, roedd y Bad Achub hefyd yn cael ei ddefnyddio. Rydym yn ffodus i cael sawl Bad Achub yn lleol i ni, ym Mhorthdinllaen, Abersoch, Cricieth a Phwllheli.

Lluniwch fap o Wynedd gan nodi'r gorsafoedd Bad Achub arno.

Ymchwiliwch i'r mathau o fadau sydd yn mhob gorsaf

a lluniwch allwedd map i ddangos y mathau gwahanol.

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Badau achub lleol

1. Ewch ati i greu gwasanaeth ysgol ar PwerBwynt am waith y bad achub agosaf atoch chi.

2. E-bostiwch Gocsyn yr orsaf agosaf atoch chi i drefnu ymweliad neu trefnu cael gofyn cwestiynau er mwyn dysgu mwy am eich bad achub lleol.

3. Ymchwiliwch a llenwch y tabl gwybodaeth am fadau'r ardal

enw'r orsaf	**pellter o'ch hysgol**	**nifer y criw**	**dyddiad agor yr orsaf**	**Math o fad**

Arteffact 4

Llongddrylliadau

Weithiau doedd dim modd tanio Roced Achub Bywyd na lansio Bad Achub gan fod y tywydd mor arw. Astudiwch y map llongddrylliadau, Sawl llongddrylliad sy'n agos at eich hysgol chi?

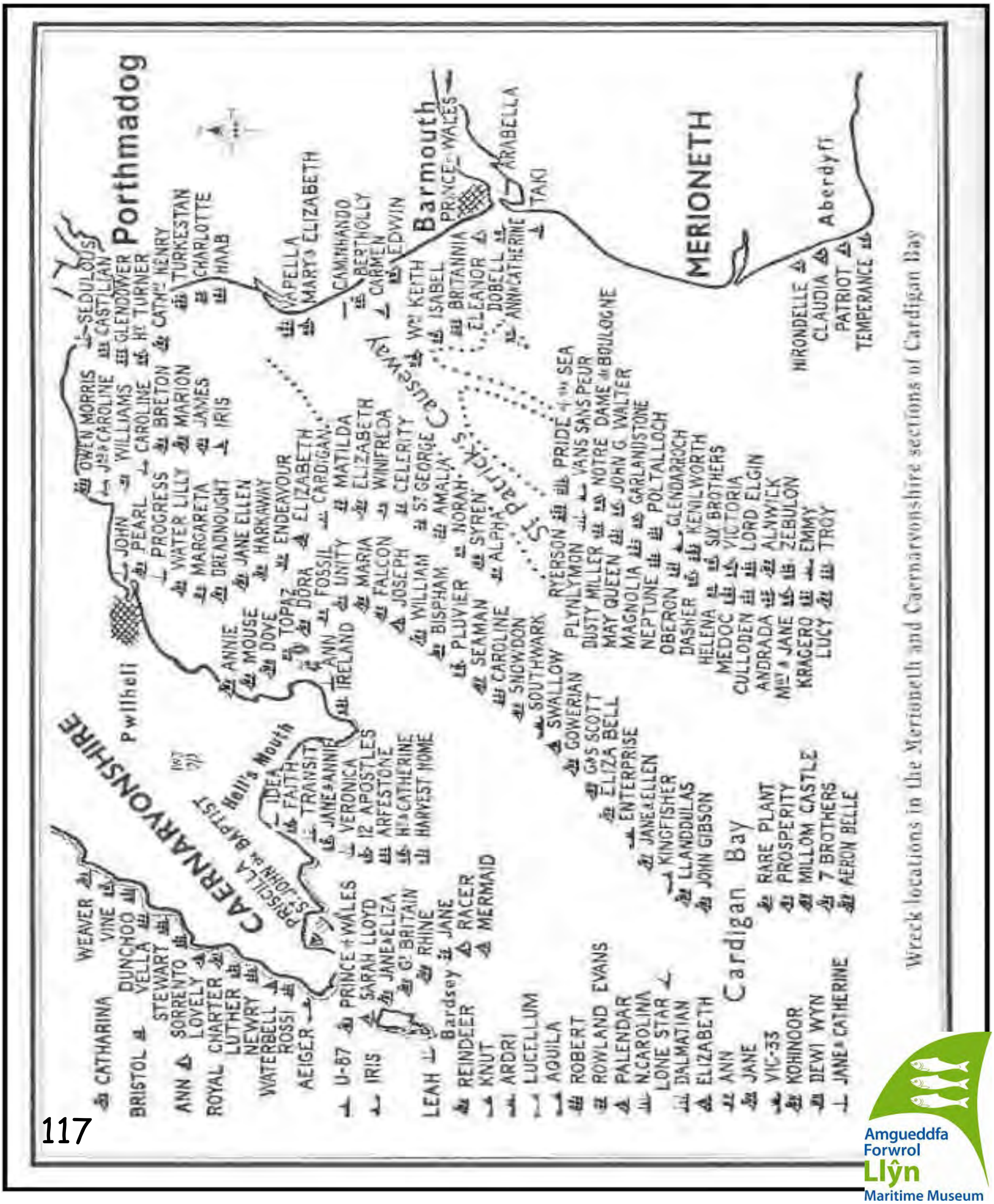

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum

Arteffact 4

Llongddrylliadau

Dyma ddarn o arwydd llong sy'n arteffact yn yr Amgueddfa. Suddodd y llong hwyliau yma oddi ar arfordir Llŷn. Ydych chi'n gallu meddwl beth oedd enw'r llong? Chwiliwch ar y map!

Amgueddfa Forwrol Llŷn Maritime Museum